

Blodsfejder i Albanien

Om rapporten

Denna rapport är skriven i enlighet med [EU:s allmänna riktlinjer för framtagande av landinformation \(2008\)](#). Den är en opartisk presentation av tillförlitlig och relevant landinformation avsedd för handläggning av migrationsärenden.

Rapporten bygger på noggrant utvalda informationskällor. Alla källor refereras med undantag för beskrivning av allmänna förhållanden eller där Lifos expert är en källa, vilket i så fall anges. För att få en så fullständig bild som möjligt bör svaret inte användas exklusivt som underlag i samband med avgörandet av ett enskilt ärende utan tillsammans med andra källor.

Informationen i rapporten återspeglar inte Migrationsverkets officiella ståndpunkt i en viss fråga och Lifos har ingen avsikt att genom rapporten göra politiska eller rättsliga ställningstaganden.

Temarapport: Blodsfejder i Albanien

2016-07-08, version 2.0

Lifos – Center för landinformation och landanalys inom migrationsområdet

© Migrationsverket (Swedish Migration Agency), 2016

Omslagsbild: Wikimedia Commons, Lifos

Publikationen kan laddas ner från <http://lifos.migrationsverket.se>

Innehåll

English summary.....	4
Sammanfattning	6
1. Inledning	8
1.1. Bakgrund	8
1.2. Nyckelbegrepp inom blodsfejder	9
1.2.1. Blodsfejder och kanun.....	9
1.3. Orsaker till blodsfejder	10
1.3.1. Brister inom rättsväsendet.....	11
1.3.2. Dispyter om tillgångar.....	13
1.3.3. Övriga orsaker	14
1.4. Misstolkningar och missbruk av kanun	14
1.5. Definitioner, tolkningar och orsaker - sammanfattande kommentar av Lifos.....	15
2. Påverkan på de drabbade – isolering m.m.	17
2.1. Varierande grad av isolering	17
2.2. Spontana bosättningar	19
2.3. Förväntningar om att ta hämnd	20
2.4. Isolering m.m. – sammanfattande kommentar av Lifos	20
3. Omdiskuterad omfattning.....	22
3.1. Antal blodsfejder, isolerade familjer och geografisk utbredning ..	23
3.2. Antal blodsfejdsdödsfall	26
3.3. Omfattningen – sammanfattande kommentar av Lifos	28
4. Lösningar på blodsfejder.....	30
4.1. Det civila samhällets insatser	30
4.1.1. Medling	30
4.1.2. Intyg och annan dokumentation	31
4.1.3. Rykten om korruption och utfärdande av falska intyg.....	33
4.2. Internflykt.....	35
4.3. Internflykt och det civila samhället – sammanfattande kommentar av Lifos.....	35
Källförteckning	37
Elektroniska och tryckta källor	37
Muntliga källor.....	38
Bilaga: Albanien med prefektursindelning	40

English summary

The report focuses on blood feuds in Albania, regulated in the traditional customary law *kanun*, and the role played by the civil society.

Reporting regarding blood feuds has been limited during the last few years. Against this background, Lifos has gathered information related to blood feuds during fact finding missions to Albania in April 2013 and March 2016. The report is based on this information, but also includes other reporting.

The increased number of active blood feuds during the 1990's and their continued prevalence is in this report examined against the backdrop of the previous and current deficiencies within the Albanian law enforcement agencies. These deficiencies, together with property disputes, are identified as the main causes of blood feuds.

Several types of improper use and misinterpretations of the provisions of the *kanun* are identified. References, according to statements by sources, are made to the *kanun* in order to justify murders which have been committed for other reasons. The most serious type of misinterpretation appears to be that children and women have in singular cases been targeted.

Blood feuds cause threatened persons/families to isolate themselves in their homes to varying degrees. The isolation relates to fear among those affected, but can also be seen as a manifestation of respect towards the other part in a blood feud. Experiences from previous incidents can lead to women and children in threatened families in blood feuds to isolate themselves out of fear. However, such isolation can also originate in a need to show respect towards the other part in a blood feud or be a consequence of threats which are not related to blood feuds.

Relatives that refuse to meet the expectations of taking vengeance related to blood feuds can have their family relations negatively affected but, according to sources, such a refusal does not have an impact on the security situation of a person.

The assessments made by sources, by those consulted in Albania by Lifos as well as in previous reporting, of the number of active blood feuds and victims differ. There are several conceivable explanations to these differences, including variations in definitions and grey areas, differing measurements, the extent of knowledge and abilities of the sources, as well as certain bias among sources based on their own agendas.

Thus, it is not possible to draw any definite conclusions with regard to the number of blood feuds, families living in isolation or in other ways being affected by blood feuds, or murders committed in relation to blood feuds. However, and in line with the conclusions of the UN-rapporteur Alston,

Lifos concludes that the statistics of the Albanian authorities are likely to contain underestimates, but are not radically misleading. Likewise, it seems clear that blood feuds are particularly prevalent in the northern parts of Albania, especially the Shkoder area.

The consulted sources also differ in views regarding the efficiency of internal flight for persons threatened within blood feuds.

According to sources there are no authorized certifiers of existing blood feuds in Albania, neither within the Albanian authorities, nor among non-governmental organizations. Corruption rumours in relation to issuing of certificates appear to be of substance. Against this background, it cannot be expected that an Albanian citizen, who declares him- or herself to be threatened by a blood feud, to present a certificate when applying for asylum. It is reasonable to argue that such a certificate would not have been issued in due order, as there is no such order in place. However, it is important to underline that a submitted certificate is not necessarily false or issued on inaccurate grounds.

Sammanfattning

I föreliggande rapport fokuseras på albanska blodsfejder, som regleras av den traditionella sedvanerätten *kanun*, och det civila samhällets funktion.

Rapportering kring blodsfejder har under senare år varit begränsad. Mot denna bakgrund har Lifos inhämtat information om blodsfejder i samband med utredningsresor till Albanien i april 2013 och i mars 2016. Rapporten bygger på denna information tillsammans med annan refererad rapportering.

Det under 1990-talet ökade antalet aktiva blodsfejder och den fortsatta förekomsten ska ses mot bakgrund av de brister som förelåg och alltjämt föreligger inom det albanska rättssystemet. Tillsammans med egendomstvister pekas dessa brister av källor ut som den främsta orsaken till blodsfejder.

Flera typer av missbruk och misstolkningar av kanuns bestämmelser kan ses. Uppgifter förekommer att kanuns bestämmelser åberopas för att motivera eller rättfärdiga mord som sker av andra motiv. Den allvarligaste misstolkningen förefaller vara att barn och kvinnor i enskilda fall har gjorts till måltavlor.

Blodsfejder leder i varierande grad till att personer/familjer som hotas isolerar sig i sina hem. Denna isolering är kopplad till fruktan hos de drabbade, men kan även utgöra en manifestering av respekt mot den andra parten i en fejd. Erfarenheter av tidigare händelser kan leda till att kvinnor och barn i familjer som hotas i blodsfejder håller sig isolerade av fruktan. Detta kan dock även botten i ett behov av att visa respekt för motparten eller att det finns en hotbild som ligger utanför ramen för en blodsfejd.

Anhörigas vägran att infria förväntningar på att utkräva hämnd i blodsfejder kan få negativa konsekvenser för familjerelationer men det förekommer inga uppgifter om att en sådan vägran inverkar på en persons säkerhetssituation.

Källors uppskattningar, såväl de av Lifos konsulterade som i den befintliga rapporteringen, om antalet aktiva blodsfejder och offer de skördar skiljer sig åt. Det finns ett flertal tänkbara förklaringar till skillnaderna, däribland definitionssvårigheter och gråzoner, olika fokus i mätningar, källornas kunskaper och förmågor samt tendenser som bottnar i källornas egna agendor.

Det är inte möjligt att med säkerhet dra några slutsatser om antalet blodsfejder, familjer som lever isolerade eller på annat sätt påverkas av blodsfejder eller mord som begås inom ramarna för blodsfejder. I likhet med FN:s särskilde sändebud Alston bedömer dock Lifos att albanska myndigheters statistik sannolikt innehåller underskattningar men inte är radikalt missvisande. Likaså förefaller det stå klart att blodsfejder framför

allt förekommer i de norra delarna av Albanien, och särskilt i Shkoderområdet.

Källorna är inte heller samstämmiga såvitt gäller internflyktsalternativets effektivitet för personer som är hotade inom ramen för en blodsfejd.

Enligt uppgifter bland de konsulterade källorna finns inga auktoriserade intygslämnare, varken inom myndigheter eller bland frivilligorganisationer, i Albanien. Mot denna bakgrund kan det inte förväntas att en person från Albanien som uppger sig vara hotad inom ramen för en blodsfejd uppvisar intyg härom i samband med ansökan om asyl. Ett sådant intyg har rimligen inte utfärdats i behörig ordning eftersom sådan ordning saknas. Förekommande rykten om korruption i relation till utfärdande av intyg förefaller ha substans. Det är dock viktigt att understryka att detta inte nödvändigtvis innebär att ett uppvisat intyg är falskt eller utfärdat på oriktig grund.

1. Inledning

1.1. Bakgrund

Blodsfejder är alltjämt ett problem i Albanien. Den traditionella sedvanerätten, *kanun*, som reglerar fejderna var förbjuden under kommunistregimen. Sedan landet inlett en demokratiseringsprocess i början av 1990-talet har emellertid blodsfejderna återuppstått.

I denna rapport fokuseras i huvudsak på förekomsten av blodsfejder i Albanien och vilken funktion organisationer inom det civila samhället fyller.

I rapporten refereras befintliga rapporter och medierapportering rörande blodsfejder i Albanien. Med undantag för artiklar i enskilda tidsskrifter kan konstateras att rapporteringen kring blodsfejder de senaste åren varit begränsad och att få publicerade rapporter grundar sig på primär- och originalkällor.

Rapporten grundar sig därför även på uppgifter som inhämtats i samband med en utredningsresa till Albanien i april 2013, samt en uppföljande utredningsresa i mars 2016. Med omfattande stöd från Sveriges ambassad i Tirana genomförde Lifos under de båda resorna möten med företrädare för internationella organisationer, lokala och internationella frivilligorganisationer och albanska myndigheter.

Organisationstillhörigheten hos källorna anges (med två undantag där, på uppgiftslämnarens begäran, även organisationstillhörigheten har anonymiserats) löpande i texten, medan de enskilda företrädarnas namnuppgifter utelämnas.

I samband med uppdateringen av rapporten 2016 har tidigare avsnitt som relaterar till den rättsliga frågan om myndighetsskydd tagits bort. Enligt Lifos mening aktualiserar enskilda asylärenden där pågående blodsfejd åberopas i grunden inte andra frågeställningar än ärenden där andra former av hot från icke-statliga aktörer åberopas. Lifos gör i temarapporten Albanien: Rätts- och säkerhetssektorn en översiktlig funktionalitetsanalys av de centrala institutionerna inom rätts- och säkerhetssektorn. Dessa två rapporter bör läsas tillsammans.

1.2. Nyckelbegrepp inom blodsfejder

1.2.1. Blodsfejder och kanun

Blodsfejder förekommer sedan flera sekel tillbaka över hela Albanien. De tycks dock vara mer vanliga i norra delen av landet, i och kring distriktet Shkoder. En rimlig förklaring till detta är att sedvanerätten kanun har sitt ursprung i den regionen.¹ Den albanska statspolisens företrädare konstaterar 2013 att ett flertal studier försöker besvara frågor om varför blodsfejder alltsedan tiden för det ottomanska styret fortsatt har förekommit i Albanien och varför det förblivit en institution. Företrädaren ser tillämpningen av sedvanerätten och förekomsten av blodsfejder mot bakgrund av den albanska statens konsolideringsgrad. Under det ottomanska styret, som varade i 500 år, rådde lokalt självstyre där den traditionella sedvanerätten gällde. Sedvanerätten tog sig lokala uttryck i olika delar av Albanien. Bland de mest kända är Lek Dukagjins kanun (se nedan). Antalet fejder då den albanska staten befann sig i sin linda² var högt, minskade därefter och de sista 20 åren av kommunistiskt styre förekom inga fejdsmord.³ Perspektivet ter sig förenligt med andra källors resonemang kring de bakomliggande orsakerna till den ökning av blodsfejder som det rapporterats om efter kommunismens fall i början av 1990-talet och som redogörs för nedan.

Kanun är mycket omfattande och inkluderar lagar som reglerar många delar av privat- och samhällslivet, exempelvis äktenskapet, uppförande och vedergällning vid stöld eller mord med mera. Lek Dukagjin, med kopplingar till nationalhjälten Skanderberg, anses vara den som under 1400-talet sammanställde lagsamlingen, som ofta benämns som Lek Dukagjins kanun. Kanun levde sedan vidare genom muntlig tradition innan den sammanställdes i skrift under 1930-talet.⁴

I vissa delar anger kanun hur blodsfejder ska regleras. Om en man blivit allvarligt förolämpad har hans familj enligt sedvanerätten rätt att döda den person som förolämpat honom. Om så sker riskerar emellertid familjen att offrets familj utkräver hämnd. Offrets nära manliga släktingar förväntas döda den person som mördat deras familjemedlem. På så vis kan ett mönster av vedergällningar uppstå, som passerar från generation till generation.⁵

I rapporteringen förekommer olika, mer eller mindre snarlika, definitioner av blodsfejder. Immigration and Refugee Board of Canada har sammanställt olika definitioner av blodsfejder, så som fenomenet beskrivits av bland andra akademiker. Enligt dem kan blodsfejder definieras som ett system av ömsesidiga hedersmord eller en självreglerande sedvänja som löper

¹ International Centre for Minority Studies and Intercultural Relations, *The Kanun in present-day Albania, Kosovo, and Montenegro*, 2004, s. 2f

² Albanien erkändes som självständig stat 1913

³ Företrädare för albanska statspolisens, Generaldirektoratets Avdelning för organiserad och allvarlig brottslighet, 2013

⁴ Mustafa & Young, *Feud Narratives: Contemporary deployments of Kanun in Shala Valley, northern Albania*, 2008, s. 88

⁵ Ibid

parallellt med statens befogenheter. Vikten av att fejden utspelas i det offentliga och att det i samhället blir känt vem som ansvarar för handlingarna är centralt för parterna i konflikten.⁶

En blodsfejd kan ha sin grund i en rad olika omständigheter. FN:s särskilda sändebud för utomrättsliga, summariska eller godtyckliga avrättningar Philip Alston har försökt ange någon slags typisk blodsfejd. Som exempel anger han att de kan uppstå efter diskussioner mellan bekanta rörande vad som uppfattats som en förolämpning, en olycka, markstrid eller liknande. Utbryter bråk vari en av männen mördas finns risk för att offrets familj upplever att förrövarens familj är skyldiga dem blod. Denna skuld har sin grund i förlorad heder. Genom att mörda någon i förövarens familj återtas den heder vilken gått förlorad genom det ursprungliga mordet.⁷

Brittisk överinstans i utlänningsärenden resonerar i en dom kring en definition av blodsfejder. Den noterar att en blodsfejd (*gjakmarrja*, ta blod) kan ha pågått under flera decennier eller ha uppstått mer nyligen. Den relaterar till en kollektiv tanke om familjen eller solidaritet och förtroende med klanen. Med förlusten av blod, en familjemedlem, följer en förlust av heder, vilken endast kan återställas genom att ta ett liv inom den andra familjen. Domstolen betonar skillnaden mellan blodsfejder och mord kopplade till heder eller hämnd i en bredare kontext (*hakmarrja*, ta hämnd) då de senare inte nödvändigtvis har en koppling till en särskild klans heder, utan istället kanske rör konflikter mellan kriminella eller inom en familj.⁸

1.3. Orsaker till blodsfejder

Under tiden Albanien hade kommunistiskt styre förbjöds blodsfejderna, kriminaliserades av myndigheterna och befolkningen avväpnades. Antalet aktiva fejder sjönk kraftigt under denna tidsperiod.⁹ Många analytiker är överens om att antalet aktiva blodsfejder ökat dramatiskt sedan Albanien inledde sin demokratiseringsprocess under 1990-talet. Konflikter över tillgångar som nationaliserats under kommunisttiden anges ofta som en förklaring till denna utveckling. Andra förklaringar är att det formella rättsväsendet har saknat förmåga att tillhandahålla medborgarna rättvisa.¹⁰ Dessa två förklaringsfaktorer kommer nedan att vidareutvecklas.

⁶ Kanada. Immigration and Refugee Board (IRB), *Albania. Blood feuds*, 2008-05-31, s. 4

⁷ Human Rights Council, *Report of the Special Rapporteur on extrajudicial, summary or arbitrary executions, Philip Alston. Addendum. Mission to Albania*, 2011-03-14, s. 2

⁸ Upper Tribunal, *EH (blood feuds) Albania CG [2012 UKUT, 00348 (IAC)]*, 2012-09-28, s. 4

⁹ Mustafa & Young, *Feud Narratives: Contemporary deployments of Kanun in Shala Valley, northern Albania*, 2008, s. 90

¹⁰ Se exempelvis Mustafa & Young, *Feud Narratives: Contemporary deployments of Kanun in Shala Valley, northern Albania*, 2008, s. 90; Human Rights Council, *Report of the Special Rapporteur on extrajudicial, summary or arbitrary executions, Philip Alston. Addendum. Mission to Albania*, 2011-03-14, s. 8

1.3.1. Brister inom rättsväsendet

Sveriges utrikesdepartement (UD) anger att Albanien har ett adekvat rättsligt ramverk för att garantera och främja mänskliga rättigheter. Samtidigt noteras att en rad faktorer inverkar negativt på den enskilde medborgarens mänskliga rättigheter och att personer som är i behov av myndighetsutövning för att få sina lagliga rättigheter respekterade inte alltid får det skydd som de behöver. Fullföljandet av existerande lagstiftning hindras av svaga statliga institutioner, ett illa fungerande rättssystem, hög korruption och bristande myndighetsutövning i svårtillgängliga delar av landet.¹¹

En liknande bild ges av FN-sändebudet Philip Alston. Han noterar att blodsfejderna återkommit sedan kommunistregimens fall och ökat sedan oroligheterna 1997.¹² Han, liksom andra bedömare, menar att myndigheternas bristande förmåga att hantera kriminalitet och det civila rättssystemets oförmåga att tillhandahålla ett effektivt system för konflikthantering bidragit till att albaner vänt sig till sedvanerätten för att erhålla rättvisa.¹³ FN-sändebudet noterar att rättsprocesser saknar insyn och att beslut från domstolar inte alltid implementeras. En vanlig uppfattning bland hans samarbetspartners är att bestickning av domare eller åklagare, i mål som relaterar till blodsfejder, kan resultera i mindre kännbara straff för förövaren. Han menar dock att det inte finns stöd för att rättsväsendets brister är så pass omfattande att personer använder blodsfejder för att utkräva rättvisa. I de flesta fall han studerat har förövaren gett upp eller snabbt gripits, åtalats och dömts.¹⁴

Den albanska statspolisens företrädare 2013, som identifierar egendomstvister som den främsta orsaken till uppkomna blodsfejder, fokuserar även på fallerande statliga institutioner och konstaterar att 1997 var det värsta året i detta avseende.¹⁵ Albanska Caritas företrädare 2013 betonar att blodsfejder inte är en specifikt albansk företeelse, utan snarare ett resultat av att de statliga institutionerna inte fungerar. Om en för ett brott skyldig person inte ställs till svars av det allmänna, kommer hämnd att utkrävas. Förekomsten av blodsfejder i Albanien är enligt företrädaren en konsekvens av att det albanska rättssystemet inte fungerar, att det är korrupt och bland det sämsta i världen.¹⁶

¹¹UD, *Mänskliga rättigheter i Albanien 2011*, 2012-06-30, s. 1

¹² 1996-1997 utbröt oroligheter i Albanien. De hade sin grund i den ekonomiska kris som uppstått efter att pyramidspelet, ett slags nationella investeringsfonder, fallit samman och många privatpersoner förlorat sina besparingar. Säkerheten i landet kunde återställas först sedan 7000 utländska soldater sänds dit.

¹³ Human Rights Council, *Report of the Special Rapporteur on extrajudicial, summary or arbitrary executions, Philip Alston. Addendum. Mission to Albania*, 2011-03-14, s. 8

¹⁴ Ibid, s. 9f

¹⁵ Företrädare för albanska statspolisens, Generaldirektoratets Avdelning för organiserad och allvarlig brottslighet, 2013

¹⁶ Företrädare för albanska Caritas, 2013

Den medlare som Lifos har konsulterat anlägger ett perspektiv som inte är förenligt härmed utan resonerar kring att även om staten griper och dömer en förövarare, uppfattar inte offrets familj att de fått rättvisa. Enligt sedvanerätten har de rätt att utkräva hämnd. Tidigare togs blod utan statens närvaro. Under kommunisttiden försvann fenomenet blodsfejder närmast fullständigt eftersom staten följde upp, övervakade och förhindrade. Mördare straffades hårt och staten säkerställde att hämnd inte utkrävdes. Dessa komponenter saknas idag och efter 1990-talet har ett stort antal fall av hämnd skett.¹⁷

Företrädare för EU-delegationen konstaterar att det föreligger stora skillnader mellan Tirana och framför allt de norra delarna av landet i termer av tillgång till ett effektivt rättsväsende. Fenomenet blodsfejder hänger ihop med problemen i rättssektorn.¹⁸

Albanien har under många år hamnat långt ner i organisationen Transparency Internationals mätningar över korruption i världens länder. I 2015 års mätning hamnade landet på 88:e plats bland 168 länder.¹⁹

Företrädaren för en internationell organisation resonerar kring att tilliten till den albanska staten är låg hos befolkningen och pekar på ett antal grundläggande orsaker till denna bristande tillit: avsaknad av rättsstatskultur, arv från kommunisttiden då staten sågs som en fiende av medborgare samt det faktum att staten är svag och att många statliga institutioner är dysfunktionella. Korruptionen uppfattas vara hög men det finns, menar företrädaren, en diskrepans mellan uppfattad och faktisk korruption. I företrädarens synsätt ligger att korruption bör ses ”åt båda hållen”; å ena sidan finns tjänstemän som låter sig mutas, å andra sidan medborgare som mutar. Det är en attityd som råder bland folket. Företrädaren betraktar förekomsten av blodsfejder mot denna bakgrund: medborgare har saknat tillit till myndigheterna och har istället tagit rättvisan i egna händer. Människor ser andra som agerar utomrättsligt vilket leder till hämndaktioner. Sådant agerande är vanligast på landsbygden men eftersom den albanska internmigrationen är mycket stor exporteras rurala mönster till städerna.²⁰

Företrädaren för albanska Caritas resonerar på ett liknande sätt i ett försök att identifiera den främsta förklaringen till blodsfejder. Fenomenet relaterar till ”injustice” snarare än mentalitet; människor agerar på egen hand eftersom de saknar tillit till rättssystemet.²¹

¹⁷ Medlare, kopplad till Albanian Foundation for Conflict Resolution and Reconciliation of Disputes (AFCR), 2013

¹⁸ Företrädare för EU-delegationen, 2016

¹⁹ Transparency International, *Corruption Perceptions Index 2015*, 2016-01-27.

Transparency International mäter inte korruptionsnivåer i sig, utan uppfattad korruption inom den offentliga sektorn baserat på expertomdömen.

²⁰ Företrädare för internationell organisation, 2016

²¹ Företrädare för Caritas Albania, 2016

Fram till för ca 15 år sedan saknades fungerande myndigheter och domstolar. Istället var det utbreddt att sedvanerätt tillämpades. Brottsligheten var hög och rättsstaten svag. 1990-talets kravaller och plundring av vapendepåer ledde till stor spridning av vapen och Albanien blev ett mycket farligt samhälle. Även om det fortfarande finns mycket vapen i omlopp, är dagens situation mycket mer komplicerad. Det våld och den kriminalitet som förekommer i Albanien handlar bara till en mycket liten del om blodsfejder. Även när det gäller personliga hämndaktioner handlar det vanligtvis om uppgörelser mellan kriminella gäng. De flesta faktiska blodsfejderna är mer påtagligt relaterade till heder.²²

1.3.2. Dispyter om tillgångar

En vanlig källa till blodsfejder är dispyter kring olika former av tillgångar. Problematiken går att härleda till den omfattande nationaliseringen av tillgångar som skedde under kommunismen, då bland annat mark och boskap förstatligades.²³ Privat ägande förbjöds och 1980 stod endast tre procent av landets jordbruksmark under privat ägande.²⁴

Efter kommunismens fall inleddes en hastig och omfattande omfördelning av mark från staten till privata ägare. I vissa fall medförde detta att land omfördelades till personer som historiskt sett inte hade juridisk rätt till den. Detta har de senaste decennierna kommit att bli en stor källa till privata konflikter, bland dem blodsfejder.²⁵

Företrädaren för en internationell organisation konstaterar att egendomsfrågor fortfarande inte är lösta. Företrädaren kopplar detta till Albaniens utveckling: landet gick från feodalism till kommunism och nu post-kommunism. Före kommunismen fanns ett fåtal stora jordägare. På 1990-talet, efter kommunisttidens förstatligande, introducerades lagstiftning som gav alla på landsbygden en jordlott. Myndigheterna kompenserade dock aldrig de prekommunistiska jordägarna.²⁶

Enligt albanska statspolisens företrädare återföddes blodsfejder som byggde på ärvda konflikter under 1990-talet, men även nya blodsfejder uppstod. De senare var särskilt relaterade till egendomskonflikter.²⁷ Italienska Caritas företrädare slår fast att blodsfejder kan böttna i vad som helst, men ser också konflikter över mark eller annan egendom som den vanligaste orsaken till nya blodsfejder. Det är dock alltid ett mord eller dråp som utlöser en

²² Företrädare för internationell organisation, 2016

²³ Mustafa & Young, *Feud Narratives: Contemporary deployments of Kanun in Shala Valley, northern Albania*, 2008, s. 90

²⁴ Human Rights Council, *Report of the Special Rapporteur on extrajudicial, summary or arbitrary executions, Philip Alston. Addendum. Mission to Albania*, 2011-03-14, s. 11

²⁵ Human Rights Council, *Report of the Special Rapporteur on extrajudicial, summary or arbitrary executions, Philip Alston. Addendum. Mission to Albania*, 2011-03-14, s. 11; Vodo, Teuta, *The Albanian judicial system in front of the customary law: path dependency and critical conjunctures*, 2010, s. 21f

²⁶ Företrädare för internationell organisation, 2016

²⁷ Företrädare för albanska statspolisens, Generaldirektoratets Avdelning för organiserad och allvarlig brottslighet, 2013

blodsfejd; olyckor och vållandebrott kan inte utlösa blodsfejder. Företrädaren pekar på att alkohol ofta finns med i bilden och resonerar kring att de flesta drabbade utgörs av medelålders män med hög alkoholkonsumtion.²⁸ Likaså den medlare som Lifos har konsulterat pekar på att motiven till blodsfejder varierar men att huvudorsaken till uppkomna blodsfejder är egendomstvister. Under de senaste 20 åren har egendomstvister orsakat många och djupa problem. På 1990-talet togs egendom från människor på ett självsvåldigt och laglöst sätt vilket ledde till konflikter. Det är mot denna bakgrund det kan konstateras att egendomstvister har orsakat de flesta blodsfejder.²⁹

1.3.3. Övriga orsaker

Immigration and Refugee Board of Canada har listat olika orsaker till blodsfejder, grundat på uppgifter lämnade av bland annat personer som arbetar med medling i blodsfejder samt fristående akademiker. Vanliga orsaker till blodsfejder utöver brister inom rättsväsendet och dispyter över tillgångar anges bland annat vara förolämpningar, egendomsfrågor, konflikter över vatten, människohandel, att ha visat bristande respekt för en kvinna, att ha anklagat en person för att ljuga, mord eller att ha vållat en olycka som resulterat i att någon förlorat livet.³⁰

Även den konsulterade medlaren identifierar andra omständigheter än egendomstvister som orsaker till blodsfejder och nämner bråk och ”oansvarigt beteende/uppförande”, särskilt under berusning, som leder till det första dödsoffret.³¹

1.4. Misstolkningar och missbruk av kanun

Flera källor som Lifos konsulterat i Albanien pekar på dels att kunskaperna om kanun hos dem som åberopar den brister, dels att det förekommer att kanun används som förevändning för andra, kriminella syften.

Enligt albanska Caritas företrädare känner många albaner inte till sedvanerätten särskilt väl. Detta leder till misstolkningar av kanun. Som exempel nämner företrädaren att barn i familjer som är indragna i blodsfejd enligt kanun inte ska behöva hållas isolerade. Det förekommer dock fall av blodsfejder där kvinnor och barn dödas. Företrädaren konstaterar även att kanun idag används som förevändning.³² Även om det bör påpekas, liksom det albanska statspolisens företrädare gör, att en majoritet av alla som fallit offer för mord inom ramarna för blodsfejder har varit vuxna män, är det en återkommande uppgift hos de källor Lifos konsulterat att även kvinnor och

²⁸ Företrädare för Caritas Italy, 2013

²⁹ Medlare, kopplad till AFCR, 2013

³⁰ Kanada. Immigration and Refugee Board (IRB), *Albania. Blood feuds*, 2008-05-31, s. 6

³¹ Medlare, kopplad till AFCR, 2013

³² Företrädare för Caritas Albania, 2013

barn har dödats i blodsfejder.³³ Enligt italienska Caritas företrädare är mekanismerna för blodsfejder idag oklara och reglerna följs inte. Utöver att kvinnor och barn i enskilda fall gjorts till måltavlor, följs en-för-en-regeln inte alltid.³⁴ Även den medlare som Lifos konsulterat pekar på att människor idag inte följer kanun, utan snarare agerar intuitivt och hänvisar till kanun. Medlaren ger exempel på mord som på senare år skett inom ramen för blodsfejder och som bryter mot kanuns bestämmelser: att en pastor dödats samt att man utkrävt hämnd genom att döda två personer istället för en.³⁵ Även albanska statspolisens företrädare pekar på att kunskaperna om sedvanerätten brister bland dem som åberopar kanun.³⁶ Kanun reglerar hur många släktled inom familjen som en fejd kan gå – bröder och kusiner ("first cousins") måste leva inlåsta – och tillåter inte att hämnd tas ut mot kvinnor, barn och sysslingar ("second cousins").³⁷ Företrädaren för Sida konstaterar att felaktiga tolkningar av kanun förekommer: dels, i likhet med andra källor, att kvinnor och barn inte är fredade, dels att mord ses som förstahandsalternativet för att lösa en fejd.³⁸ Även företrädaren för en internationell organisation pekar på utvidgningen av vem som kan utgöra måltavla – hela klaner samt kvinnor och barn – som en förekommande misstolkning.³⁹

Utöver bristande kunskap om och misstolkningar av kanun, resonerar ett flertal källor⁴⁰ kring att kanun och dess regler om blodsfejder används som ett sätt att motivera/rättfärdiga mord som inte bottnar i blodsfejder utan snarare sker av andra skäl.

1.5. Definitioner, tolkningar och orsaker - sammanfattande kommentar av Lifos

Den ökning av antalet aktiva blodsfejder som skedde under 1990-talet efter kommunismens fall, och det faktum att blodsfejder alltjämt finns, bör ses mot bakgrund av de brister som förelåg och alltjämt föreligger inom det albanska rättssystemet. Samstämmiga källor pekar därutöver ut egendomstvister som lett till dödsoffer som den främsta förklaringen till uppkomna blodsfejder. Det ska här betonas att brister inom rättsväsendet och egendomstvister rimligen inte bör förstås som två konkurrerande

³³ Företrädare för EU-delegationen i Tirana, Caritas Italy i Tirana och Gruaja tek Gruaja i Shkoder hänvisar alla till uppgifter om att kvinnor och barn under senare år har fallit offer för fejdmord. Enligt italienska Carita skedde tre till fem sådana mord under 2012 och i de flesta fall föll kvinnor eller barn offer av misstag.

³⁴ Företrädare för Caritas Italy, 2013

³⁵ Medlare, kopplad till APCR, 2013

³⁶ Företrädare för albanska statspolisens, Generaldirektoratets Avdelning för organiserad och allvarlig brottslighet, 2013

³⁷ Företrädare för albanska statspolisens, Generaldirektoratets Avdelning för organiserad och allvarlig brottslighet, 2016

³⁸ Företrädare för Sida, 2016

³⁹ Företrädare för internationell organisation, 2016

⁴⁰ Företrädare för EU-delegationen, 2013; Gruaja tek Gruaja, 2013; Medlare, kopplad till APCR, 2013

förklaringar till förekomsten blodsfejder. Snarare ska myndigheternas bristande förmåga att upprätthålla ett till alla delar fungerande rättsväsende ses som en grundläggande förklaringsfaktor, medan egendomstvister och liknande är utlösande faktorer.

Ett flertal källor, såväl i den befintliga rapporteringen som bland dem som Lifos konsulterat på plats i Albanien, identifierar ett flertal typexempel på missbruk och misstolkningar av kanuns bestämmelser om blodsfejd. Den allvarligaste misstolkningen förefaller vara att barn och kvinnor i enskilda fall har gjorts till måltavlor. Sådana erfarenheter har återverkningar på de familjer som är inblandade i blodsfejder, vilket utvecklas ytterligare i kapitel 3. Uppgifterna om att missbruk – dvs. att utifrån kanuns bestämmelser motivera/rättfärdiga mord som sker av andra motiv – är återkommande bland Lifos källor.

2. Påverkan på de drabbade – isolering m.m.

2.1. Varierande grad av isolering

I de fall traditionen följs är det i normalfallet den som orsakat det första mordet som riskerar att utsättas för hämnd. Det förekommer dock fejder där även manliga släktingar till förövaren riskerar att utsättas för hämnd. Närhet till förövaren är av betydelse och personer inom kärnfamiljen löper större risk än mer avlägsna släktingar.⁴¹ Se även tidigare avsnitt om misstolkningar av Kanun.

Enligt sedvanerätten är det inte tillåtet att utkräva hämnd i förövarens bostad. De män och familjer som följer traditionen väljer därför ofta att isolera sig i sina bostäder när de får kännedom om att en blodsfejd brutit ut. Detta är dels en säkerhetsåtgärd, dels ett sätt att visa respekt för den familj man är i konflikt med. Personer som lever isolerade lämnar i normalfallet endast sina hem om de efter förhandling med den andra parten medgivits en tidsbegränsad försoning, *besa*. En sådan kan lämnas för exempelvis familjerelaterade händelser såsom deltagande i bröllop och begravning eller för att träffa en utländsk besökare.⁴²

Enligt sedvanerätten tillåts inte hämndaktioner riktade mot barn eller kvinnor. Det förekommer emellertid rapporter om att detta inte alltid respekteras. Hemmet ses enligt sedvanerätten som en fredad zon, där hämnd inte kan utkrävas och där personer involverade i en blodsfejd är skyddade.⁴³

I den befintliga rapporteringen förekommer uppgifter om att inte alla följer traditionen och att det finns fejder där kvinnor dödats, eller där hemmet som fredad zon ej respekterats. Detta har fått en del bedömare att tala om en typ av ”modern” blodsfejd, som på olika sätt inte följer traditionen.⁴⁴

FN-sändebudet Philip Alston har efterfrågat mer forskning och utbildning kring blodsfejder och den problematik som följer. Han har noterat att det finns olika grader av isolering; en del lever i konstant isolering medan andra tycks röra sig regelbundet utanför sina hem. Det saknas tydliga bevis för att kvinnor skulle isolera sig av rädsla för att utsättas för hämndattacker, uppger han, och efterfrågar mer forskning kring kvinnors situation och varför de isolerar sig. Även flickor isolerar sig. Detta verkar emellertid snarare vara

⁴¹ Human Rights Council, *Report of the Special Rapporteur on extrajudicial, summary or arbitrary executions, Philip Alston. Addendum. Mission to Albania*, 2011-03-14, s. 5f

⁴² Upper Tribunal, *EH (blood feuds) Albania CG [2012] UKUT, 00348 (IAC)*, 2012-09-28, s. 40

⁴³ International Centre for Minority Studies and Intercultural Relations, *The Kanun in present-day Albania, Kosovo, and Montenegro*, 2004, s. 2f; Kanada. Immigration and Refugee Board (IRB), *Albania. Blood feuds*, 2008-05-31, s. 6

⁴⁴ Kanada. Immigration and Refugee Board (IRB), *Albania. Blood feuds*, 2008-05-31, s. 7; Upper Tribunal, *EH (blood feuds) Albania CG [2012] UKUT, 00348 (IAC)*, 2012-09-28, s. 39

av respekt för andra familjemedlemmar eller av rädsla för andra typer av attacker eller trafficking, uppger sändebudet.⁴⁵

Även italienska Caritas företrädare betonar att det finns många nivåer på blodsfejder och variationer i grad av isolering. Vissa familjer som är indragna i blodsfejder åtnjuter en hög grad av rörelsefrihet, om än med vissa begränsningar. Inte alla men de flesta av de familjer som lever i självisolering befinner sig i fara. Självisolering kan dock även vara en hederssak, ett sätt att visa respekt mot den andra familjen i en fejd. Det finns familjer som lever i isolering som aldrig har upplevt våld och den utvidgade familjen befinner sig inte alltid i riskzon. Såvitt gäller de familjer som organisationen har identifierat som indragna i blodsfejder och som fruktar hämnd, uppger dess företrädare att de inte lever fullt ut isolerade, inte heller männen som ibland efter överenskommelse i specifika situationer kan röra sig fritt. Även män kan i vissa situationer arbeta. Det är dock viktigt för de inblandade att hålla låg profil som ett sätt att visa respekt. De flesta vill inte leva i isolering men företeelsen är kopplad till heder. Det viktigaste är att inte synas. Familjerna som organisationen har identifierat och som fruktar hämnd är isolerade och befinner sig i en verklig riskzon. Det är vanligt att bröder under hot emigrerar, exempelvis till Italien – traditionellt har alla söner i en familj levt med fadern men idag är det snarare endast en av sönerna som stannar kvar och lever med fadern.⁴⁶

Isoleringen har stor inverkan på de drabbade familjerna. Den påverkar det lokala ekonomiska livet, hindrar barn från att gå i skolan och lägger en stor börda på kvinnor som tvingas axla rollen som familjeförsörjare.⁴⁷

Runt om i landet finns ett antal barn som saknar möjlighet att fullfölja sin vanliga skolgång till följd av att de fruktar att utsättas för hämnd.⁴⁸ Enligt den albanska statspolisen finns det dock inte några barn som på grund av fejdorsakad isolering inte kan gå i skola.⁴⁹ Italienska Caritas företrädare uppger att svar på frågan huruvida barn i drabbade familjer kan gå i skola varierar och beror på överenskommelser mellan de inblandade familjerna. Det föreligger även skillnader mellan pojkar och flickor; flickor är inte drabbade på samma sätt och i fall då de tvingas avsluta sina skolstudier sker detta av andra anledningar. Barn hålls isolerade inte enbart av säkerhetsskäl, utan även för att visa respekt. En person betraktas som vuxen vid 15 års ålder.⁵⁰

⁴⁵ Human Rights Council, *Report of the Special Rapporteur on extrajudicial, summary or arbitrary executions, Philip Alston. Addendum. Mission to Albania*, 2011-03-14, s. 15

⁴⁶ Företrädare för Caritas Italy, 2013

⁴⁷ UD, *Mänskliga rättigheter i Albanien 2011*, 2012-06-30, s. 5

⁴⁸ Andori, Ben, *Blood feuds keep hundreds of children from school in Albania*, Southeast European Times, 2011-10-13.

⁴⁹ Albanska statspolisen, Generaldirektoratets Avdelning för organiserad och allvarlig brottslighet, 2016

⁵⁰ Företrädare för Caritas Italy, 2013

Ombudsmannens företrädare betonar att barn och kvinnor enligt kanun är skyddade. Trots detta lever en del kvinnor och barn isolerade. Isolering kan i sådana fall ha sin grund i fruktan för vendetta snarare än hämnd i linje med kanun. Vidare kan en del av dem som lever isolerade till följd av blodsfejder göra detta av respekt för den familj man är i konflikt med. Sådan isolering omfattar dock i normalfallet inte kvinnor och barn.⁵¹

Enligt företrädaren för Gruaja tek Gruaja är kvinnor i blodsfejdsinblandade familjer dubbelt utsatta, dels på grund av blodsfejden i sig, dels eftersom de som en konsekvens av deras makars isolering blir försörjningsansvariga för familjen. Detta står i motsats till den patriarkala struktur som råder på landsbygden, enligt vilken mannen är familjens överhuvud medan kvinnan tar hand om hemmet. Kvinnor i blodsfejder upplever maktlöshet. Män har det psykiskt svårt – under normala förhållandena har de makt, men i en blodsfejd saknar de inflytande. Företrädaren beskriver det som mindre dramatiskt för kvinnor att isolera sig eftersom de många gånger i normalfallet ändå inte kan röra sig fritt utan sällskap av fäder och bröder.⁵²

Samtidigt redogör företrädaren för att kvinnor tenderar att stimulera hämndprocessen. De lever i samma situation och med samma mentalitet som männen. Isolering tenderar att inspirera till hämnd. Även om en familj vill förlåta kan det finnas andra i det omgivande samhället som uppmuntrar till hämnd. Det har förekommit skilsmässor där maken varit inblandad i blodsfejd, vilket har komplicerat vårdnadsfrågan.⁵³

2.2. Spontana bosättningar

Flera källor redogör för att det i Shkoder finns ett eller flera kvarter/områden där familjer som är indragna i blodsfejder lever isolerade.

Gruaja tek Gruaja uppger att det i Shkoder finns tre områden – Mark Lulaj, Kiras och Bardhaj - där familjer som är inblandade i blodsfejder och som inte är besläktade med varandra bor. Dessa är informella områden dit människor från landsbygden har flyttat. De som bor i områdena flyttade dit på 1990-talet och inflyttningen har nu upphört. Släktingar till familjer som redan bor där kan dock flytta dit. Tidigare vistades enbart män i området, numera även kvinnor och barn.⁵⁴ Ombudsmannens företrädare 2013 uppger att det kring Shkoder finns ett särskilt kvarter där personer indragna i blodsfejder är bosatta. Invånarna har flyttat dit från avlägsna landsbygdsområden, som en sorts fristad. Huruvida myndigheterna når fram till detta område när det gäller skydd och om annat stöd ges, uppger företrädaren att där inte finns någon synlig polis, men att familjerna sannolikt är under bevakning. I området finns stöd från kyrkan och

⁵¹ Företrädare för Ombudsmannen i Shkoder, 2013

⁵² Företrädare för Gruaja tek Gruaja, 2013

⁵³ Ibid

⁵⁴ Ibid

frivilligorganisationer. Genom ett skolprojekt mottar barn hemundervisning.⁵⁵ Företrädaren för Gruaja tek Gruaja uppger att invånarna i de tre ovannämnda områdena fortfarande är registrerade i sina ursprungsområden på landsbygden. De har därför inte tillgång till social service. Det är dessutom svårt att ta sig in i områdena – invånare tillåter inte besökare. Invånarna i dessa områden har ingen tillit till polisen utan organiserar eget självförsvar.⁵⁶

2.3. Förväntningar om att ta hämnd

I den befintliga rapporteringen återges uppgifter om att det förekommer att anhöriga pressas att inleda eller fortsätta en blodsfejd. Exempelvis förekommer i samband med begravningar att söner till en man som mördats utsätts för påtryckningar och uppmanas att hämnas.⁵⁷ Italienska Caritas företrädare bekräftar dessa uppgifter; personer som inte utkräver hämnd såsom förväntas inom ramarna för en blodsfejd förlorar i respekt och anseende och kan bli utstötta. Ett beslut om att inte utkräva hämnd får dock inga säkerhetsmässiga konsekvenser för personen ifråga.⁵⁸ Även enligt företrädare för den albanska statspolisen är det förknippat med skam om en familj inte utkräver hämnd.⁵⁹

2.4. Isolering m.m. – sammanfattande kommentar av Lifos

Blodsfejder leder i varierande grad till att personer/familjer som hotas isolerar sig i sina hem. Isolering är kopplat till upplevd fruktan, men kan även utgöra en manifestering av respekt mot den andra parten i en fejd.

I såväl den befintliga rapporteringen som bland de källor Lifos har konsulterat, förekommer uppgifter om att även kvinnor och barn har gjorts till måltavlor och fallit offer i pågående blodsfejder. Sådana händelser kan ha återverkningar på inblandade familjers situation i det att även kvinnor och barn på grund av fruktan håller sig isolerade. Flera källor pekar dock på att detta även/snarare bottnar, som nämns ovan, i ett behov av att visa respekt för motparten, eller att det finns en hotbild som ligger utanför ramen för en blodsfejd.

Enligt flera källor kan det i omgivningen finnas förväntningar på anhöriga till offer i blodsfejder att utkräva hämnd och en vägran att göra så kan få

⁵⁵ Företrädare för Ombudsmannen i Shkoder, 2013

⁵⁶ Företrädare för Gruaja tek Gruaja, 2013

⁵⁷ Upper Tribunal, *EH (blood feuds) Albania CG [2012] UKUT, 00348 (IAC)*, 2012-09-28, s. 39

⁵⁸ Företrädare för Caritas Italy, 2013

⁵⁹ Företrädare för albanska statspolisen, Generaldirektoratets Avdelning för organiserad och allvarlig brottslighet, 2016

negativa konsekvenser för familjerelationer. Det förekommer bland de konsulterade källorna dock inga uppgifter om att vägran att utkräva hämnd inverkar på en persons säkerhetssituation.

3. Omdiskuterad omfattning

Statistik kring blodsfejder är behäftad med stora diskrepanser beroende på vem som ligger bakom rapporteringen. Detta rör såväl statistik över antalet aktiva blodsfejder, som statistik rörande hur många vuxna och barn som lever isolerade och antalet mord kopplade till blodsfejder. Det är därför mycket svårt att bedöma hur många som påverkas av blodsfejdena.

Möjliga förklaringar till varför statistiken uppvisar diskrepanser är begreppsförvirring, att inte alla brott som relaterar till blodsfejder anmäls och att det saknas ett välfungerande system för insamling och registrering av anmälningar. En annan förklaring är att albanska myndigheter och organisationer inom det civila samhället av olika skäl har intresse av att påverka statistiken.

FN-sändebudet Philip Alston har diskuterat problematiken kring statistik och har riktat kritik mot såväl myndigheternas som olika organisationers hantering och presentation av statistik. Han uppger exempelvis att myndigheterna använder sig av en otillräcklig metod för att samla in och dokumentera blodsfejdena. Som exempel anger han att myndigheterna genom att mäta antalet mord och personer som lever isolerade missar de personer som på annat sätt påverkas av blodsfejdena. Vidare är koordinationen otillräcklig och myndigheterna har ett intresse av att tona ned problematiken. Samtidigt uttrycker FN-sändebudet en oro över att organisationer inom det civila samhället överdriver problemen med blodsfejdena i syfte att säkra finansiering.⁶⁰

FN-sändebudet bedömer att det verkliga antalet blodsfejder och personer som lever isolerade troligtvis ligger ganska nära vad myndigheterna anger, men varnar samtidigt för de brister som omgärdar statistiken.⁶¹

Akademikern Stephanie Schwandner-Sievers, expert på blodsfejder, har noterat att FN-sändebudets och de albanska myndigheternas bedömning av antalet aktiva blodsfejder och isolerade personer skiljer sig helt från de bedömningar olika organisationer inom det civila samhället gjort. Hennes bedömning är att det troligtvis inte är särskilt många som är drabbade, men sannolikt inte så få som myndigheterna anger.⁶²

⁶⁰ Human Rights Council, *Report of the Special Rapporteur on extrajudicial, summary or arbitrary executions, Philip Alston. Addendum. Mission to Albania*, 2011-03-14, s. 7f

⁶¹ Ibid, s. 7

⁶² Upper Tribunal, *EH (blood feuds) Albania CG [2012] UKUT, 00348 (IAC)*, 2012-09-28, s. 15

3.1. Antal blodsfejder, isolerade familjer och geografisk utbredning

FN:s sändebud återger albanska myndigheters statistik som visar att 36-57 barn levde isolerade i Albanien under 2009, de flesta i och kring Shkoder. Regeringens statistik angav även att 124-133 familjer levde isolerade runt om i landet. Organisationer inom det civila samhället rapporterade betydligt högre siffror. De angav då att 350 familjer och 80-100 barn levde isolerade. En organisation angav att 1450 familjer och 800 barn var isolerade.⁶³

Enligt albanska Caritas företrädare är blodsfejder särskilt koncentrerade till de norra delarna av landet, vilket är kopplat till historiska förhållanden och den nu rådande socioekonomiska situationen där. Fenomenet förekommer dock över hela landet, med variationer i uttryck.⁶⁴

Enligt uppgifter från den albanska statspolisen 2016 lever 60 familjer isolerade på grund av blodsfejder (detta innebär en minskning jämfört med de uppgifter som lämnades till Lifos 2013, då 67 familjer uppgavs leva i isolering⁶⁵). Den prefektursvisa fördelningen av dessa familjer framgår av tabell 3.1.

Tabell 3.1. Antal isolerade familjer per prefekturer (län)

Kommun	Antal isolerade familjer
Shkoder	57
Lezhe	2
Kukes	1
Totalt	60

Källa: albanska Statspolisen

De 60 familjer som enligt den albanska statspolisen lever i isolering utgörs av 145 individer. Av de 57 familjerna (132 individer) i Shkodr-prefekturen lever 46 (116) i distriktet Shkodr och 11 (15) i distriktet Malesi-e-Mahde.⁶⁶ Blodsfejder förekommer, enligt albanska statspolisens företrädare, inte i de södra delarna av Albanien. I dessa delar stannar hämnd vid hämnd, det utvecklas inte till blodsfejd.⁶⁷

I linje med den albanska statspolisens statistik konstaterar EU-delegationens företrädare att blodsfejder främst förekommer i (prefekturen) Shkoder.

⁶³ Human Rights Council, *Report of the Special Rapporteur on extrajudicial, summary or arbitrary executions, Philip Alston. Addendum. Mission to Albania*, 2011-03-14, s. 7f

⁶⁴ Företrädare för Caritas Albania, 2013

⁶⁵ Företrädare för albanska statspolisen, Generaldirektoratets Avdelning för organiserad och allvarlig brottslighet, 2013

⁶⁶ Företrädare för albanska statspolisen, Generaldirektoratets Avdelning för organiserad och allvarlig brottslighet, 2016, samt uppföljande korrespondens. Notera diskrepans om en person vad gäller antalet isolerade personer på distriktsnivå och motsvarande på prefekturnivå.

⁶⁷ Företrädare för albanska statspolisen, Generaldirektoratets Avdelning för organiserad och allvarlig brottslighet, 2016

Blodsfejder förekommer mer på landsbygden pga. att samhällena där är mer traditionella men man kan inte identifiera tydliga skillnader mellan landsbygden och urbana områden. Det är inte heller, enligt företrädarna, möjligt att se tydliga variationer efter utbildningsnivå hos de inblandade.⁶⁸

Albanska Caritas företrädare understryker att det gått flera år sedan organisationen senast undersökte omfattningen av blodsfejder och att det är svårt att göra uppskattningar på grund av definitionssvårigheter och gråzoner, men bedömer att antalet blodsfejder överstiger 1000.⁶⁹ Skillnaden mellan denna uppskattning och statspolisens uppgifter ovan är påtaglig, men det bör noteras att statspolisens uppgifter rör antalet familjer som lever i isolering, inte antalet blodsfejder som sådana.

Enligt den albanske ombudsmannens företrädare har 1600 familjer påverkats av blodsfejder under de senaste 11 åren. I nuläget påverkas, enligt ombudsmannens statistik, 67 familjer av blodsfejder.⁷⁰ Antalet blodsfejder har blivit färre. Tidigare förekom blodsfejder endast i norra Albanien, men på grund av migration inom landet har fenomenet spridits. Denna spridning till trots är blodsfejder fortsatt och framför allt ett problem i svårtillgängliga bergsområden. Det förekommer färre problem med blodsfejder i städer och byar. Inte heller förekommer det många blodsfejder i staden Shkoder. Personer som flyttar ditt förväntas anpassa sig och därmed tas inte sedvanerätten dit.⁷¹

Den albanska Helsingforskommitténs företrädare uppger att det inom det civila samhället finns statistik som visar att 200 familjer har problem som relaterar till blodsfejder. Det är svårt att särskilja blodsfejder från andra konflikter. Blodsfejdsmotiv blandas ihop med andra motiv. Företrädaren värderar denna information som trovärdig och pekar på att frivilligorganisationen Committee of Nationwide Reconciliation (CNR) lämnar annan information om blodsfejders omfattning.⁷²

Bland de frivilligorganisationer som Lifos konsulterat på plats i Albanien, är italienska Caritas den organisation som på senare tid förefaller ha varit mest aktiv i att försöka kartlägga blodsfejders omfattning. Dess företrädare konstaterar att det inte finns någon officiell statistik eller oberoende undersökningar. Såvitt gäller problematiken kring definitioner och gränsdragningar, konstaterar företrädaren att det finns många nivåer på blodsfejder och variationer i vilken grad familjer isolerar sig, åtnjuter rörelsefrihet eller har drabbats av våldshandlingar.⁷³

Mot denna bakgrund samarbetade italienska Caritas under 2012 med en lokal organisation i Shkoderområdet genom ett projekt som inkluderade en

⁶⁸ Företrädare för EU-delegationen, 2013

⁶⁹ Företrädare för Caritas Albania, 2013

⁷⁰ Företrädare för EU-delegationen, 2013

⁷¹ Företrädare för Ombudsmannen i Shkoder, 2013

⁷² Företrädare för albanska Helsingforskommittén, 2013

⁷³ Företrädare för Caritas Italy, 2013

studie av blodsfejder. I detta samarbete identifierades 150 familjer som inblandade i blodsfejder. Området som täcktes in i studien var från staden Lezhe och norrut. Det är företrädarens uppfattning att det inte finns ytterligare inblandade familjer som man inte har identifierat i detta område. De 150 familjerna, som utgör kärnfamiljer med i snitt fyra till åtta medlemmar, inkluderar sådana som lever i självisolering och sådana som förväntas utkräva hämnd. Såvitt gäller övriga delarna av Albanien uppger sig företrädaren känna till ytterligare blodsfejder i Tirana och Durrës. Dessa fall utgör inte migranter. Det är främst på landsbygd och i områden där internmigranter (första generationen) tas emot som kanun följs. Han tror inte att Caritas känner till alla familjer som är inblandade i blodsfejder, det kan finnas fler. Men vissa uppskattningar som förekommer är alldeles för höga – att 10,000 familjer skulle vara inblandade i blodsfejder, som vissa uppskattningar för gällande, är helt osannolikt.⁷⁴

Företrädarna för EU-delegationen konstaterar 2013, i likhet med andra källor, att albanska myndigheter tenderar att underskatta blodsfejders omfattning medan frivilligorganisationer tenderar att överdriva och uttalar 2016 att antalet blodsfejder inte är så dramatiskt högt som det i bland rapporteras om.⁷⁵

Enligt EU-delegationen går det inte att få fullt grepp om situationen. Det är oklart vad den albanska polisens databas över blodsfejder, som etablerades 2012, innehåller, vilka definitioner som används och hur uppföljning görs. Enligt polisen inkluderar databasen alla som påverkas av blodsfejder: kvinnor, barn och män. Organisationer har inte fått inblick i databasen och har inte heller fått information om hur myndigheterna reagerar efter att någon har registrerats i databasen.⁷⁶

Också medlaren som Lifos har konsulterat uppmärksammar diskrepansen som finns mellan olika uppskattningar av blodsfejders omfattning, och resonerar kring att politiska krafter använder fenomenet för sina syften. Blodsfejder är ett medialt och politiskt problem som av vissa utnyttjas för egna ekonomiska intressen. Det finns enligt företrädaren frivilligorganisationer som av ekonomiska skäl överdriver antalet blodsfejder. Medlaren anser sig inte kunna uppskatta hur många aktiva blodsfejder som finns idag, men uppger att antalet inblandade familjer har minskat. För tre år sedan levde drygt 60 barn i isolering i Shkoder med förorter. Detta antal har idag halverats.⁷⁷

Enligt företrädaren Hand of Reconciliation lever ett 100-tal barn i isolering i (prefekturen) Shkoder.⁷⁸

⁷⁴ Företrädare för Caritas Italy, 2013

⁷⁵ Företrädare för EU-delegationen, 2016

⁷⁶ Företrädare för EU-delegationen, 2013

⁷⁷ Medlare, kopplad till AFCR, 2013

⁷⁸ Företrädare för Hand of Reconciliation, 2013

Medlaren uppger, angående blodsfejders utbredning och förekomst bland landets religiösa grupper, att kanun ursprungligen är skriven för de katolska områdena i det som idag är Albanien eftersom det i dessa områden rådde självstyre i relation till det ottomanska riket. Idag har dock tillämpningen av kanun spridits genom internmigration och finns även i muslimska områden, längre söderut i landet och i städer. Det finns dock få fall av blodsfejder där någon av de inblandade familjerna är ortodoxt kristna.⁷⁹

Flera andra källor konstaterar 2016 att blodsfejder är koncentrerade till de norra delarna av landet. Sidas företrädare betonar att det är svårt att uppskatta hur omfattande problemet är, men att det definitivt finns fall av blodsfejder och att det särskilt förekommer i de norra delarna av landet.⁸⁰ En initierad bedömare som Lifos konsulterat menar att det är i de norra delarna av landet, i otillgängliga områden där det saknas polissynlighet och domstolarna är ineffektiva, som blodsfejder förekommer och där folk tar lagen i egna händer. Bedömaren uppskattar att den albanska statspolisens statistik angående blodsfejder är korrekt, men det är en utmaning att polisen saknar ett centralt register.⁸¹

Företrädare för Gruaja tek Gruaja resonerar kring att situationen i norr skiljer sig från den som råder i de södra delarna av landet. I de norra delarna finns en starkare patriarkal mentalitet. Området består av bergsområden med dålig fysisk infrastruktur. Människor lever isolerat med begränsat socialt liv utanför familjen. Organiseringen av familjelivet baseras på kanun i glest befolkade bergsområden. Statliga lagar implementeras men kanun har företräde på landsbygden.⁸²

Företrädaren för Hand of Reconciliation uppskattar att 80 familjer i Shkoderdistriktet är inblandade i blodsfejder. Fenomenet är märkbart i de norra delarna av landet och tillhör vardagen. Blodsfejder drabbar inte bara de som är inblandade – även oskyldiga som befunnit sig i närheten har dödats.⁸³

3.2. Antal blodsfejdsdöda

FN-sändebudet har noterat att regeringens statistisk kring antalet mord som relaterar till blodsfejder visar att dessa minskat från 45 under 1998 till endast ett under 2009. Uppgifterna får visst stöd av en organisation inom det civila samhället med omfattande fältverksamhet, som även den noterat en nedgång av antalet mord. Det förekommer dock uppgifter från andra organisationer som indikerar att det verkliga antalet är betydligt högre. En

⁷⁹ Företrädare för Hand of Reconciliation, 2013

⁸⁰ Företrädare för Sida, 2016

⁸¹ Initierad bedömare, 2016

⁸² Företrädare för Gruaja tek Gruaja, 2013

⁸³ Företrädare för Hand of Reconciliation, 2013

organisation angav exempelvis att över 30 personer mördats till följd av blodsfejder under 2009.⁸⁴

I anslutning till resonemang kring det faktum att uppgifter om antalet blodsfejder och mord som sker inom ramen för blodsfejder, uppmärksammar ett flertal källor de definitionssvårigheter som föreligger. Flera källor gör särskilt en distinktion mellan mord som sker i pågående blodsfejder och mord med andra hämndmotiv.⁸⁵

Enligt statspolisens företrädare har antalet blodfejdsmord minskat sedan 1998, vilket företrädaren kopplar till att statens institutioner har stärkts. De blodfejdsmord som alltså begås sker huvudsakligen i de norra delarna av landet. Statspolisens statistik som presenteras nedan i tabell 3.2. utgörs av de mord där polisen har bedömt att motiven relaterat till blodsfejder och grundar sig således inte på domstolsbedömningar. Företrädaren noterar skillnaderna mellan polisens statistik och de uppgifter som vissa frivilligorganisationer lämnar och menar att de senare har incitament för och tenderar att överdriva blodsfejdssstatistiken.⁸⁶

Tabell 3.2. Antalet blodsfejdsmord och totalt antal mord i Albanien 2001-2015

År	Totalt antal mord	Mord inom ramen för blodsfejder
2001	208	32
2002	179	13
2003	144	12
2004	119	11
2005	131	5
2006	87	4
2007	131	0
2008	88	5
2009	82	1
2010	124	5
2011	135	5
2012	125	8
2013	Ej tillgängligt	Ej tillgängligt
2014	Ej tillgängligt	3
2015	Ej tillgängligt	0

Källa: Albanska statspolisens 2013 och 2016

Enligt ombudsmannens företrädare förekommer cirka tio mord kopplade till blodsfejder per år.⁸⁷

⁸⁴ Human Rights Council, *Report of the Special Rapporteur on extrajudicial, summary or arbitrary executions, Philip Alston. Addendum. Mission to Albania*, 2011-03-14, s. 6f

⁸⁵ Medlare, kopplad till AFCR, 2013; EU-delegationen, 2013; Albanska Helsingforskommittén, 2013

⁸⁶ Företrädare för albanska statspolisens, Generaldirektoratets Avdelning för organiserad och allvarlig brottslighet, 2013

⁸⁷ Företrädare för EU-delegationen, 2013

Enligt italienska Caritas företrädare skedde under 2012 12 mord inom ramen för blodsfejder. Dock, och därutöver, menar företrädaren att det förekommer många mord där osäkerheten är stor kring om det finns en koppling till blodsfejder. Angående eventuell tendens hos polisen att reducera problemet, uppger företrädaren att problemet inte är av så stort intresse för polisen men att det möjligen inte är polisens avsikt att förminska omfattningen av problemet.⁸⁸ EU-delegationens företrädare uppger att det förekommer att polisen registrerar ett mord såsom ej blodfejdrelaterat, medan den drabbade familjen hävdar att mordet skett inom ramen för en blodfejd.⁸⁹

3.3. Omfattningen – sammanfattande kommentar av Lifos

Stora skillnader föreligger mellan olika källors uppgifter om hur många aktiva blodsfejder som finns och hur många offer de skördar i Albanien. Dessa skillnader föreligger både i den befintliga rapportering som här har refererats och hos de källor som Lifos har konsulterat på plats i Albanien. Det finns ett flertal tänkbara förklaringar till skillnaderna.

Flera källor pekar på de definitionssvårigheter som finns kring blodsfejder. Vidare kan vad som mäts göra skillnad; exempelvis den albanska polisens statistik rör antalet familjer som lever isolerade, medan andra uppskattningar ringar in antalet familjer som påverkas (genom isolering men även på andra sätt) av blodsfejder. Likaså finns gråzoner – sammanblandningen mellan *gjakmarrja* och *hakmarrja* har nämnts ovan – och det kan i enskilda fall vara svårt att avgöra om ett mord är härledbart till en blodfejd eller om andra motiv ligger bakom.

Källornas förmåga att förmedla en korrekt bild synes variera. Bland frivilligorganisationerna förefaller några ha varit mer aktiva och gjort faktiska kartläggningar, däribland italienska Caritas, och därmed besitta större kunskap. Polisens kapacitet såvitt gäller statistikinhämtning brister sannolikt. Av dess företrädares och andra källors beskrivningar av polisens metod för att inhämta uppgifter om isolerade familjer, framgår att polisen inte har gjort någon explicit undersökning utan bygger sin statistik enbart på uppgifter från lokala poliser.

Likaså måste tas i beaktande källors olika agendor som kan påverka deras beskrivningar av problemet med blodsfejder – polisens tendens berörs av andra källor och problematiken kring vissa frivilligorganisationers uppskattningar har antytts (se även avsnitt 4.1.3).

Det är således inte möjligt att dra några säkra slutsatser om antalet blodsfejder, familjer som lever isolerade eller på annat sätt påverkas av

⁸⁸ Företrädare för Caritas Italy, 2013

⁸⁹ Företrädare för EU-delegationen, 2013

blodsfejder eller mord som årligen begås inom ramarna för blodsfejder i Albanien. Det förefaller dock stå klart att blodsfejder förekommer framför allt i de norra delarna av Albanien, och särskilt i prefekturen Shkoder. Liksom FN:s sändebud Alston har konstaterat, innehåller albanska myndigheters statistik sannolikt underskattningar men torde inte vara radikalt missvisande – myndigheternas uppgifter skiljer sig inte drastiskt från exempelvis italienska Caritas och är inte heller oförenliga med flera andra källors något vaga och mer indirekta skattningar av problemets omfattning.

4. Lösningar på blodsfejder

4.1. Det civila samhällets insatser

4.1.1. Medling

Mer vanligt än att vända sig till myndigheter för att nå ett slut på blodsfejder är att vända sig till organisationer inom det civila samhället. Med stöd av organisationer genomförs medling i vilken förövarens familj söker förlåtelse från offrets familj. För att nå försoning krävs ofta en längre period av medling och den sker ofta med stöd av framträdande personer i samhället. Syftet med medlingen är att i samhällets ögon återställa offrets heder. Detta kan ske genom att förövarens familj lämnar över exempelvis egendom, mark eller pengar till den andra familjen eller att fejden löses genom att giftermål sker mellan medlemmar i de båda familjerna. I överenskommelsen ingår ofta även att förövaren ej offentligt får nämna den tidigare fejden.⁹⁰ För att medling ska vara ett alternativ krävs att båda involverade parter ser det som en lösning.⁹¹

Endast personer som saknar band till de familjer, klaner eller stammar som är i konflikt kan delta i försoningsprocessen. Försoningsprocessen går långsamt och ofta krävs flera år av medling för att nå resultat. De som medlar är ofta måna om att endast de som är involverade i fejden får inblick i medlingsprocessen.⁹²

Det civila samhället i Albanien beskrivs ofta som mycket aktivt och där finns, enligt företrädare för en medlingsorganisation, ett 80-tal organisationer som arbetar specifikt med blodsfejder.⁹³ Det förekommer även fall där myndighetsföreträdare eller polis samarbetat med lokala religiösa ledare eller medlare i syfte att återställa säkerheten.⁹⁴

Enligt italienska Caritas företrädare är det få blodsfejder som löses genom medling. För en lösning krävs lång medling samt bland annat stöd av vänner och det omgivande samhället. CNR m.fl. organisationer hävdar ibland att de har löst blodsfejder, det är dock oklart om detta stämmer. Pengar (dvs. betalning till den familj som har att utkräva hämnd inom ramen för en blodsfejd) kan göra skillnad för att lösa blodsfejder. Priset sägs vara 6000 EUR – ett högt belopp sett i relation till den socioekonomiska situationen.

⁹⁰ Human Rights Council, *Report of the Special Rapporteur on extrajudicial, summary or arbitrary executions, Philip Alston. Addendum. Mission to Albania*, 2011-03-14, s. 6

⁹¹ Upper Tribunal, *EH (blood feuds) Albania CG [2012] UKUT, 00348 (IAC)*, 2012-09-28, s. 37

⁹² Mustafa & Young, *Feud Narratives: Contemporary deployments of Kanun in Shala Valley, northern Albania*, 2008, s. 102f

⁹³ Kanada. Immigration and Refugee Board (IRB), *Albania: Attestation letters for blood feuds ...*, 2012-02-01, s. 4

⁹⁴ Human Rights Council, *Report of the Special Rapporteur on extrajudicial, summary or arbitrary executions, Philip Alston. Addendum. Mission to Albania*, 2011-03-14, s. 6

Företrädaren känner inte till några fall där kvinnor har använts som verktyg för försoning, dvs. genom arrangerade äktenskap.⁹⁵ Likaså Gruaja tek Gruajas företrädare uppger att många medlingsförsök har misslyckats och att blodsfejder fortsatt.⁹⁶

Den konsulterade medlaren redogör för sin egen verksamhet som medlare i blodsfejder. Han har sedan 1991 tillsammans med gruppen Association for Reconciliation of Blood Feuds och religiösa företrädare besökt inblandade familjer och försökt medla i pågående blodsfejder. Det har rört sig om en traditionell form av medling, i enlighet med kanun, där byäldsten, äldsterådet och respekterade byinvånare deltagit. Medling sker under lång tid men under religiösa högtider försöker man nå försoning. Medlaren ger dock en i jämförelse med andra källor snarlik bild av medlingsförsöks utsikter till framgång. Medlaren anser att medling inte fungerar idag. Han beskriver medlarna som intellektuella personer som inför parterna i en blodsfejd inte längre kan göra kanunhänvisningar, då kanun inte kan översättas till förhållandena i dagens samhälle. Medlarna måste istället försöka övertala de inblandade att komma överens och då lyfta fram vikten av ”det goda samhället”.⁹⁷

Företrädaren för den albanska statspolisen identifierar aktörer involverade i medling i linje med ovan källor – frivilligorganisationer, familjer, äldreråd och lokala myndighetsrepresentanter – och redogör för att polisen håller kontakt med medlande frivilligorganisationer i syfte att kunna agera om eskalering sker.⁹⁸

4.1.2. Intyg och annan dokumentation

Kanadensiska Immigration and Refugee Board har i december 2011 och januari 2012 varit i korrespondens med såväl inrikesministeriet som organisationer i Albanien i ärenden som rör intyg gällande blodsfejder.

I ett uttalande från inrikesministeriet i januari 2012 anger en tjänsteman att det finns frivilligorganisationer i Albanien som utfärdar intyg till personer involverade i blodsfejder. Dessa organisationer har emellertid ingen legal rätt att göra så. Uppgifter från inrikesministeriet bekräftas av en frivilligorganisation.⁹⁹

I samma uttalande uppger även inrikesministeriet att de statliga institutionerna som hanterar blodsfejder är polis, åklagarmyndigheten och domstolarna samt att endast dessa instanser har myndigheternas auktorisation att utfärda sådana intyg.¹⁰⁰

⁹⁵ Företrädare för Caritas Italy, 2013

⁹⁶ Företrädare för Gruaja tek Gruaja, 2013

⁹⁷ Medlare, kopplad till AFCR, 2013

⁹⁸ Företrädare för albanska statspolisen, Generaldirektoratets Avdelning för organiserad och allvarlig brottslighet, 2016

⁹⁹ Kanada. Immigration and Refugee Board (IRB), *Albania: Attestation letters for blood feuds ...*, 2012-02-01, s. 1

¹⁰⁰ Ibid

Inrikesministeriet anger dock att flera frivilligorganisationer i enlighet med lagen medlar i blodsfejder. CNR, Mission of Feuds Reconciliation, League of Missionaries of Peace, Albanian Foundation for Conflict Resolution and Reconciliation of Disputes (AFCR) och Center for Justice and Peace nämns som aktiva inom medling. På frågan om huruvida någon frivilligorganisation är godkänd av staten för att kontrollera huruvida en blodsfejd verkligen existerar anges emellertid att deras verksamhet inte kan ersätta de befogenheter domstolen och åklagarmyndigheten har.¹⁰¹ 2016 fastslår albanska statspolisens företrädare åter att frivilligorganisationer varken har mandat eller befogenhet att utfärda intyg. Sådana intyg har inget bevisvärde i Albanien, även om informationen i ett intyg i sig kan vara korrekt.¹⁰²

Ordförande för CNR har i december 2011, gällande hur de går tillväga när intyg utfärdas, uppgett att så endast sker efter att de bekräftat existensen av en blodsfejd samt konstaterat att den är svårlöst. Inom CNR undertecknas samtliga intyg som utfärdas av deras ordförande. Han är den enda inom organisationen som har sådan behörighet. Organisationen upprättar sedan en särskild akt för blodsfejden i fråga och den inkluderar en kopia av intyget. Akten kan även innehålla uppgifter om bakgrunden till konflikten, vilka som är indragna i den samt vilka ansträngningar som gjorts för att lösa den.¹⁰³

Kanadensiska Immigration and Refugee Board refererar en skrivning av den belgiska migrationsmyndigheten enligt vilken omfattningen av korruption i Albanien gör det svårt att bedöma nivån av korruption inom enskilda organisationer. Det är därför mycket svårt att bedöma ett särskilt intygs äkthet. Även om det förekommer att vissa organisationer utfärdar falska intyg är det inte rimligt att dra slutsatsen att alla intyg från en viss organisation är falska.¹⁰⁴

Till skillnad från uppgifter i den befintliga rapporteringen, uppger statspolisens företrädare 2013 att polisen inte utfärdar intyg till enskilda som är inblandade i blodsfejder.

Enligt statspolisens företrädare har de frivilligorganisationer som tidigare har utfärdat intyg upphört med detta eftersom polisen utreder denna del av deras verksamhet. Polisen har inget mandat att kontrollera organisationerna och vilka av dem som är pålitliga. Polisen har inget intresse av att hänga ut någon enskild organisation, utan vill snarare samarbeta med dessa. Polisen

¹⁰¹ Kanada. Immigration and Refugee Board (IRB), *Albania: Attestation letters for blood feuds ...*, 2012-02-01, s. 1

¹⁰² Företrädare för albanska statspolisen, Generaldirektoratets Avdelning för organiserad och allvarlig brottslighet, 2016

¹⁰³ Kanada. Immigration and Refugee Board (IRB), *Albania: Attestation letters for blood feuds ...*, 2012-02-01, s. 2

¹⁰⁴ Ibid, s. 4

har sett många falska dokument, och rättsprocesser har inletts mot dem som har utfärdat dessa.¹⁰⁵

4.1.3. Rykten om korruption och utfärdande av falska intyg

Under de senaste åren har det förekommit rapportering kring att vissa organisationer utfärdat intyg om blodsfejder mot betalning. Intyg ska även ha utfärdats till personer som inte är involverade i blodsfejder.

Inrikesministeriet har skapat en grupp som ska hantera problemet med förfalskade intyg och såväl polisdirektören som inrikesministeriet har lovat att åtala de personer som utfärdar falska dokument.¹⁰⁶

Även mer framträdande organisationer har omgärdats med korruptionsrykten. Under 2011 inledde åklagare förundersökning mot bland andra ordförande för CNR, en medlem i Association of the Peace Missionaries and Blood Feud Reconciliations of Albania och en borgmästare. De misstänktes ha utfärdat falska intyg till personer som avsåg ansöka om asyl i Belgien.¹⁰⁷ Enligt rapporter i media har flera organisationer varit involverade i liknande verksamhet.¹⁰⁸

CNR är en av de mer framträdande organisationerna som arbetar med medling och har omfattande lokal verksamhet. De refereras ofta i medier och i rapporter. Ordföranden i CNR har bekräftat att hans underskrift har förfalskats på vissa intyg och uppmanat internationella aktörer att få äktheten av intyg bekräftade direkt med dem.¹⁰⁹

CNR har senare via sin hemsida bemött de anklagelser som riktats mot dem och uppgett att dessa är oriktiga. I samband med detta har allvarlig kritik och anklagelser riktats mot bland annat myndigheter, polis och kriminella nätverk. Enligt uppgifter på CNR:s hemsida har förundersökningen mot dem lagts ned den 12 april 2012 sedan det visat sig att de intyg som utfärdats varit äkta och en del av bevisningen mot dem varit manipulerad. Dessa uppgifter har inte kunnat verifieras med andra källor.¹¹⁰ Jämför dock senare uppgifter som lämnats av de av Lifos konsulterade källorna i Albanien.

¹⁰⁵ Företrädare för albanska statspolisen, Generaldirektoratets Avdelning för organiserad och allvarlig brottslighet, 2013

¹⁰⁶ Kanada. Immigration and Refugee Board (IRB), *Albania: Attestation letters for blood feuds ...*, 2012-02-01, s. 4

¹⁰⁷ Upper Tribunal, *EH (blood feuds) Albania CG [2012] UKUT, 00348 (IAC)*, 2012-09-28, s. 52

¹⁰⁸ Likmeta, Besar, *Albanians Charged Over Fake Asylum Claims*, Balkan Insight, 2011-12-05

Andori, Ben, *Blood feuds keep hundreds of children from school in Albania*, Southeast European Times, 2011-10-13

¹⁰⁹ Kanada. Immigration and Refugee Board (IRB), *Albania: Attestation letters for blood feuds ...*, 2012-02-01, s. 4

¹¹⁰ CNR, *Statement for International Organizations, Medias and the all of the Governments of Representatives of UN*, 2012-05-12

Den frivilligorganisation som främst nämns av de källor Lifos konsulterat i Albanien i anslutning till anklagelser om korruption och utfärdande av falska intyg är CNR. Enligt albanska Caritas företrädare 2013 gjorde CNR ett bra arbete på 1990-talet men har korrumpierats efter 1997. Företrädaren nämner att det finns organisationer som uppmanar att folk att ansöka om asyl i utlandet och förser dem med falska dokument.¹¹¹

Helsingforskommitténs företrädare återger uppgifterna om att CNR:s ledare har sålt intyg och ställer sig frågande till organisationens kapacitet utöver den rent finansiella.¹¹² Italienska Caritas företrädare förhåller sig också han, om än mer försiktigt, kritiskt till CNR och konstaterar att det är den största organisationen på området, med mycket resurser och makt, men att organisationen är omdiskuterad och att det är svårt att bedöma om den besitter verklig kunskap på området.¹¹³

Enligt EU-delegationens företrädare 2013 har CNR nekats stöd av EU-delegationen, bl.a. på grund av att delegationen inte vill stödja kanun-baserad konfliktlösning och genom detta skapa/stärka ett parallellt rättsväsende. Företrädarna pekar även på att det kan finnas korruptionslänkar mellan frivilligorganisationer, polis och kommuner.¹¹⁴ Likaså har Tyskland genom sin ambassad i Tirana avbrutit allt samarbete med CNR.¹¹⁵

Företrädaren för ombudsmannen konstaterar att det förekommer korrupta frivilligorganisationer som försett albaner med falska intyg och oriktiga råd såvitt gäller möjligheten att ansöka om asyl utomlands. Rättsprocesser gällande detta har inletts. Företrädaren betonar dock att de flesta frivilligorganisationer, och kyrkan, gör ett mycket bra ("heroic") jobb och att det räcker att en organisation missköter sig för att rubriker ska skapas.¹¹⁶ Ombudsmannens företrädare konstaterar 2016 att vissa institutioner, såsom lokala medlare, äldsteråd och lokala myndigheter, har utfärdat intyg till enskilda angående blodsfejder. Flera har åtalats för att ha utfärdat falska intyg. Sådana intyg kan vara relevanta men har ingen officiell status, och falska intyg (utfärdade till familjer som inte är indragna i blodsfejder) har förekommit.¹¹⁷

Albanska statspolisens företrädare uppger 2016 att "99 procent" av alla utfärdade intyg som polisen har följt upp under de senaste två och ett halv åren har varit falska eller oriktiga.¹¹⁸ Sidas företrädare konstaterar att det har

¹¹¹ Företrädare för Caritas Albania, 2013

¹¹² Företrädare för albanska Helsingforskommittén, 2013

¹¹³ Företrädare för Caritas Italy, 2013

¹¹⁴ Företrädare för EU-delegationen, 2013

¹¹⁵ Företrädare för Sveriges ambassad, 2013

¹¹⁶ Företrädare för Ombudsmannen i Shkoder, 2013

¹¹⁷ Företrädare för albanska Ombudsmannen, 2016

¹¹⁸ Företrädare för albanska statspolisens Generaldirektoratets Avdelning för organiserad och allvarlig brottslighet, 2016

förekommit mycket missbruk av intyg från frivilligorganisationer som varit aktiva i medling. Korruption förekommer i detta sammanhang.¹¹⁹

4.2. Internflykt

Företrädarna för EU-delegationen och Gruaja tek Gruaja anser att Tirana inte utgör ett effektivt internflyktsalternativ för personer som är indragna och hotade i blodsfejder eftersom de kan spåras dit.¹²⁰

Företrädaren för albanska Caritas uppger dock att han känner till många fall där personer som är indragna i blodsfejder har använt sig av internflykt och att detta är ett fungerande alternativ.¹²¹ Även företrädaren för italienska Caritas uppger att internflykt kan vara ett effektivt alternativ men är mer nyanserad i sin utsaga. Internflykt kan vara effektivt om personen i fråga klipper alla band med familj, vänner och samhälle. Huruvida en flytt från Shkoder till Tirana ger säkerhet, beror på ett flertal faktorer, däribland om personen är det enda manliga potentiella offret, om personen i Tirana bor eller har kontakt med människor från Shkoder och på personens egen kapacitet att klippa alla band. Att klippa banden är ett sätt att visa respekt och ge upp, att ”upphöra att existera”.¹²²

Statspolisens företrädare uppger, angående internflyktsmöjligheter, att alla kan röra sig fritt i Albanien men att internflykt kräver ekonomiska förutsättningar, vilket många av familjerna saknar. Företrädaren uppger att Albanien inte samarbetar med andra länders myndigheter för att evakuera drabbade familjer. Situationen kräver inte detta.¹²³ Företrädaren för ombudsmannen uppger dock att det i Albanien under två års tid genomfördes ett försök till program som liknar dem som implementeras i Italien, inom ramen för vilka personer som fruktar att falla offer i vendettor kan omplaceras inom landet och få en ny identitet. Det albanska programmet lades dock ned eftersom de ekonomiska förutsättningarna saknades.¹²⁴

4.3. Internflykt och det civila samhället – sammanfattande kommentar av Lifos

Medlingsförsök i pågående blodsfejder som med framgång utförts av personer och organisationer inom det civila samhället har tidigare

¹¹⁹ Företrädare för Sida, 2016

¹²⁰ Företrädare för EU-delegationen, 2013; Gruaja tek Gruaja, 2013

¹²¹ Företrädare för Caritas Albania, 2013

¹²² Företrädare för Caritas Italy, 2013

¹²³ Företrädare för albanska statspolisens, Generaldirektoratets Avdelning för organiserad och allvarlig brottslighet, 2013

¹²⁴ Företrädare för Ombudsmannen i Shkoder, 2013

rapporterats. Bland Lifos källor är det dock en återkommande uppgift att utsikterna för framgångsrik medling är begränsade.

Såvitt gäller intyg om att en person eller familj är inblandad i en blodsfejd kan följande konstateras. Enligt uppgift finns inga auktoriserade intygsutfärdare, varken inom myndigheter eller bland frivilligorganisationer. Mot denna bakgrund kan det inte förväntas att en person från Albanien som uppger sig vara hotad inom ramen för en blodsfejd uppvisar intyg härom i samband med ansökan om asyl. Ett sådant intyg har rimligen inte utfärdats i behörig ordning eftersom sådan ordning saknas.

Förekommande rykten om korruption – att intyg utfärdats mot betalning och på oriktiga grunder – förefaller ibland vara riktiga och mycket talar för att det i praktiken handlar om en stor majoritet av utfärdade intyg. Det är dock viktigt att understryka att avsaknaden av en särskild ordning för utfärdande av intyg och förekomsten av korruption inte nödvändigtvis innebär att ett uppvisat intyg har utfärdats på oriktig grund.

De konsulterade källornas syn på internflykt som ett effektivt alternativ för personer som är hotade inom ramen för en blodsfejd är inte samstämmig. Flera källor redogör för sin syn att internflykt till Tirana inte utgör ett effektivt alternativ för personer som är indragna i blodsfejder. Andra källor gör dock gällande att internflykt kan utgöra en effektiv lösning för sådana personer och redogör för vilka faktorer som är avgörande, däribland en persons familjeförhållanden och om man är det enda manliga potentiella offret samt om personen förmår klippa alla band till sin hemtrakt. I sammanhanget är det naturligtvis även av vikt att beakta blodsfejdens motparts vilja och förmåga att spåra upp och agera på tillflyktsorten.

Källförteckning

Elektroniska och tryckta källor

(alla länkar kontrollerades 2016-07-08)

Andori, Ben, *Blood feuds keep hundreds of children from school in Albania*, Southeast European Times, 2011-10-13,

http://newsdemo.atlasproject.eu/asset_demo/news/details/en/details.html?hl=BEN&ci=c10ba6bc-e828-4425-b9a8-cd957525c7be

CNR, *Statement for International Organizations, Medias and the all of the Governments of Representatives of UN*, 2012-05-12, www.pajtimi.com

Council of Europe, *Report by the Commissioner for Human Rights Mr Thomas Hammarberg on his Visit to Albania 27 October – 2 November 2007*, 2008-06-18, <http://www.refworld.org/docid/485a176f2.html>

European Commission, *Commission Staff Working Paper. Albania 2012 Progress Report*, 2012-10-10, http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2012/package/al_rapport_2012_en.pdf

International Centre for Minority Studies and Intercultural Relations, *The Kanun in present-day Albanien, Kosovo, and Montenegro*, 2004, http://kenner.kprdsb.ca/FOV1-000585DC/RThompson/The_Kanun.pdf

Kanada. Immigration and Refugee Board (IRB), *Albania: Attestation letters for blood feuds ...*, 2012-02-01, <http://www.refworld.org/docid/4f5f1ab32.html>

Kanada. Immigration and Refugee Board (IRB), *Albania. Blood feuds*, 2008-05-31, <http://irb-cisr.gc.ca/eng/ResRec/NdpCnd/Pages/Albania-BloodFeuds.aspx>

Likmeta, Besar, *Albanians Charged Over Fake Asylum Claims*, Balkan Insight, 2011-12-05, <http://www.balkaninsight.com/en/article/albanian-ngo-officials-charged-with-selling-fake-documents>

Mustafa & Young, *Feud Narratives: Contemporary deployments of Kanun in Shala Valley, northern Albania*, 2008, http://www.drustvo-antropologov.si/AN/PDF/2008_2/Anthropological_Notebooks_XIV_2_Mustafa.pdf

Transparency International, *Corruption Perceptions Index 2015*, 2016-01-27, <https://www.transparency.org/country/#ALB>

UN Human Rights Council, *Report of the Special Rapporteur on extrajudicial, summary or arbitrary executions, Christof Heyns. Addendum.*

Follow-up to country recommendations: Albania, 2013-04-23,
<http://www.refworld.org/docid/51b993184.html>

UN Human Rights Council, *Report of the Special Rapporteur on extrajudicial, summary or arbitrary executions, Philip Alston. Addendum. Mission to Albania*, 2011-03-14,
<http://www.refworld.org/docid/50f3d4632.html>

Upper Tribunal, *EH (blood feuds) Albania CG [2012] UKUT, 00348 (IAC)*, 2012-09-28, <https://tribunalsdecisions.service.gov.uk/utiac/2012-ukut-348>

Utrikesdepartementet, *Mänskliga rättigheter i Albanien 2011*, 2012-06-30, Lifos 28131

Vodo, Teuta, *The Albanian judicial system in front of the customary law: path dependency and critical conjunctures*, 2010 (ej längre tillgänglig)

Muntliga källor

Albanska Caritas, samtal med företrädare den 9 april 2013 och den 8 mars 2016 i Tirana

Albanska Helsingforskommittén, samtal med företrädare den 9 april 2013 och den 7 mars 2016 i Tirana

Albanska statspolisen, Generaldirektoratets Avdelning för organiserad och allvarlig brottslighet, samtal med företrädare den 9 april 2013 och den 7 mars 2016 i Tirana

Albanska ombudsmannen, samtal med företrädare den 10 april 2013 i Shkoder och den 7 mars 2016 i Tirana

EU-delegationen, samtal med företrädare den 9 april 2013 och den 8 mars 2016 i Tirana

Initierad bedömare, samtal den 12 mars 2016 i Tirana

Internationell organisation, samtal med företrädare den 8 mars 2016 i Tirana

Gruaja tek Gruaja, samtal med företrädare den 10 april 2013 i Shkoder

Hand of Reconciliation, samtal med företrädare den 10 april 2013 i Shkoder

Italienska Caritas, samtal med företrädare den 10 april 2013 i Tirana

Medlare, kopplad till Albanian Foundation for Conflict Resolution and Reconciliation of Disputes (AFCR), samtal den 10 april 2013 i Shkoder

Sida, samtal med företrädare den 9 mars 2016 i Tirana

Sveriges ambassad i Tirana, samtal med förträdare 8-10 april 2013

Bilaga: Albanien med prefektursindelning

Källa: http://www.lib.utexas.edu/maps/europe/txu-oclc-309295661-albania_admin_2008.jpg

Lifos publikationer

Landrapport syftar primärt till att utgöra ett underlag till Migrationsverkets rättsliga styrning. Den kan också ge stöd vid handläggning i migrationsärenden.

Temarapport syftar till att ge landinformation i ett eller flera sammanlänkade teman, alternativt ett tema som berör flera länder.

Lägesanalys syftar till att ge en kortfattad lägesbild av en situation i ett land, inklusive en analys kring möjlig utveckling.

Scenarioanalys syftar primärt till att utgöra ett stöd vid prognosarbete, strategiskt beslutsfattande etc. genom att beskriva ett antal möjliga scenarier samt sannolikheten och konsekvensen av dessa.

Fråga-Svar är sammanställningar av information som svar på frågor från Migrationsverkets anställda.

Om Lifos

Lifos är ett center för landinformation och omvärldsanalys. Vi samlar in, analyserar och upprätthåller expertkunskap om länder och regioner från vilka människor söker sig till Sverige.

Lifos mission: Lifos är ett expertorgan, vilket agerar opartiskt och proaktivt för att bidra till rättssäkra och effektiva migrationsprocesser genom tillförlitlig, relevant och lättillgänglig landinformation och omvärldsanalys.

Migrationsverket • 601 70 Norrköping

gb-lifos@migrationsverket.se

<http://lifos.migrationsverket.se> • www.migrationsverket.se